

POSTRZEC (10) *vb pf*

o jasne; w formach fut e jasne, pozostałe formy z tekstów nie oznaczających é.

inf postrzec [zapis: -dz] (2). ◇ fut 3 sg postrzeże (1). ◇ [1 pl postrzeżem.] ◇ 3 pl postrzegą (1).
◇ *praet* 3 sg m postrzegł (3). ◇ [imp 2 sg postrzeż.] ◇ *con* 3 sg m by postrzegł (2). ◇ *part praet act*
postrzepszy (1).

Sł stp brak, Cn s.v. chwytam, łapam, Linde XVII – XVIII w.

1. *Zobaczyć, zauważyć; notare Cn (6)* : Radby iáko on *Ianus* miał y w tyle oczy/ Kiedy ná znáczná korzyść cíchuczeńko kroczy: Zeby przed lię y zá lię pátrzał ná wíse łtrony Zeby on pierwey postrzegł niż był postrzeżony. *KlonWor* 2.

postrzec co (2): Owa fie ták trefiło/ iż vmylnie łzedł ten do niego [*Jarosz Poświętny do Stanisława Lipnickiego*]: czo gdy Lipniczki postrzegł/ włożywłszy łobie powroz ná łzyię/ zákładał go ná bálkę/ rzkomo fie chcąc obieśić *GórnDworz* T6, Cc4v.

a. *Stwierdzić, skojarzyć, wyciągnąć wnioski [w tym: czego (2)] (3)* : *KlonKr* A4; A Oćiec iuż ná zmyłách łzwánkował y w mowie. Co kto rzekł: záwłze mowił/ *Ták iest*, on zchorzáł: Iáko gdy kto ma pámięć y rozum nie cáły. Mnich Dyálekyk iákiś postrzegł tego łłyżąc: A iż Tełtator bredzi/ w głowie łobie kryłżąc. *KlonWor* 70.

postrzec kogo w czym (1): A zálię w mnieyłzych á nie ták gwałtownych rzeczách/ gdzie obaczá iż mogą vledz [...]/ zwłázczá/ kiedy w tákowej niełmiáłości/ nie ma ich nikt postrzedz/ bárzo rádzi zołtáną przy [...] pokoiu. *GórnDworz* D6.

2. *Ustrzec, zachować od czegoś, uchronić (2)* :

postrzec kogo (1): *BibRadz* *3 cf *W połączeniu szeregowym*; [*HistOtton* 87 cf *Fraza*].

postrzec czego nad kim (1): prołżę/ áby [*Bóg*] to włzytko zyścił/ y potym długo tego postrzegł nád W. K. M. pomázáńcem łwoim etc. *BibRadz* *3.

postrzec w czym (1): *BibRadz* *3; [*Aliżci i w tym Pan Bóg postrzegł, bo jeden z nich [okrętów] rozbił się w Dalmacji, a drugi niedaleko od Korfu RadzPodróż* 13].

W połączeniu szeregowym (1): W czym áby W.K.M. y nas włzytkich Pan Bog postrzedz/ vchowác/ y tarczą obrony łwoiey łobrotliwey záložyc raczył *BibRadz* *3.

Fraza: »Pan Bog postrzegł (a. postrzec raczył), [*Panie Boże postrzeż*]« (1): *BibRadz* *3; [*co fie tycze zábićia oycá mego/ ácz go Pánie Boże postrzeż/ tedy fie to niełátwie słtác może. HistOtton* 87; *RadzPodróż* 13].

3. *Dołożyć starań, zwrócić szczególną uwagę (1)* :

Ze zdaniem dopełnieniowym [z zapowiednikiem: tego; żeby, [aby]] (1): Náiedźie Szlachćicá zuchwalecz/ wybierze/ wylupi włzyłtek dom/ pienádze/ łreberko/ owá co było włzytko weźmie/ tylko tego postrzeże/ żeby domu nie okrwáwił. *GórnRozm* G4v; [*ListyZygmAug* 1555/304; A tego postrzeżem/ żebyłmy rzeczy nie potrzebnych/ á onéy łobie nienależących nie pošyłáli *SenekaGórn* 53; Przeto trzebá będzie [...] ná dziśieyłzym Seymie/ zá łtárániem W.M. moich Miło: Pánów Bráćiey *pro finali* tego postrzedz/ y Conłitucią to mocnie obwárowác/ áby te zamki naprzod łtárošwieckie dwa/ były obrocóne iuż ná oládę dwu miałł *WerSposób* 9].

[*Zwrot*: »z pilnością postrzec«: A tak racz TM z pilnością tego kazać postrzec, aby powietrza ci Żydowie krakowscy do Wilna, czego Boże uchowaj, nie zanieśli. *ListyZygmAug 1555/304.*]

4. *Wytrwać* [w czym] (1) : chocia [Stefan Batory] bel Pan vtzoni ale wtijm niepostrzeżl *PaprUp H.*

Synonimy: 1. *dojrzeć, obaczyć, obeźrzeć, ujrzyć*; 2. *uchować, uchronić*; 4. *wytrwać, wytrzymać*.

Formacje współrdzenne cf STRZEC.

Cf **POSTRZEGLY, POSTRZEŻENIE, POSTRZEŻONY**

KO